

Rozhovor s JUDr. Martou Škárovou

JUDr. Marta Škárová, výrazná osobnost české justice, ukončila po 46 letech své aktivní působení ve funkci soudce. Koho jiného se zeptat na zkušenosti a poznatky z její práce?

Celý profesní život jsi věnovala justici. Když se dnes ohlídeš, co se ti líbilo na tvé práci soudce?

Práce soudce je zejména o schopnosti pracovat samostatně a to jsem si na tomto povolání cenila nejvíc. Souzení na soudě prvního a druhého stupně vyžaduje především řádnou přípravu na jednání, znalost projednávané věci po stránce skutkové, orientaci v konkrétní právní problematice včetně schopnosti pohotově reagovat v různých procesních situacích. Na prvním stupni je práce velmi náročná zejména pro její velké množství, kdo zde nepracoval, nedokáže to pochopit. Na odvolacím soudě byla pro mě novou zkušeností týmová práce v senátě. Zde jsem působila 10 let. Musím přiznat, že ze soudů všech stupňů se mi nejvíce líbila právě práce předsedkyně odvolacího senátu. Na Nejvyšším soudě jsem byla od roku 1991. Zde se neprovádí dokazování, vychází se ze skutkového stavu, jak jej zjistily soudy nižších stupňů, a veškerá práce soudce se soustřeďuje čistě na řešení právních otázek. Souzení na této úrovni ovšem předpokládá nejen znalost hmotného a procesního práva a judikatury, ale

i zkušenost s řízením před soudy nižších stupňů, a tu já jsem měla. Nemohu říci, že by mi na práci soudce něco nevyhovovalo nebo se mi nelíbilo.

V čem se za tvá profesní léta soudce změnilo soudnictví?

V porovnání s dřívější dobou je pokrok v justici zcela zřetelný. Před rokem 1990 byly soudní budovy otevřené, každý tam mohl přijít, nebyla justiční stráž ani bezpečnostní rámy, například na soudě ve Spálené byl jeden vrátný – důchodce, protokol se v jednacím síni diktoval zapisovatelce, pokrokem byly později první diktafony, rozsudky se psaly třeba v pěti průklepech, vrcholem techniky byl cyklostyl, obesílání účastníků a zástupců se provádělo doručenkami poštou, judikatura se vyhledávala ručně na tzv. kartičkách, zejména na některých soudech byl výrazný nedostatek soudců, platy byly žalostné... Dnes už neplatí druhá část motto, kterým mne coby čekatelku přivítal do justice starý soudní rada: „Práce v justici se snoubí s čistotou – nesmíš od nikoho nic vzít – a s chudobou – stát tě nezaplátí.“

A co postupující elektronizace justice?

Zavedení počítačů bylo velkým přínosem. O elektronickém spisu jsem si myslela, že je to hudba vzdálené budoucnosti, když jsem se s ním poprvé seznámila v roce 1994 na stáži v USA. Elektronický spis je velmi praktický a v dnešní době, kdy každá doručka do datové schránky je velikosti A4, kdy se do spisu žurnalizují i přílohy a spis tloustne, to asi bude vhodné řešení.

Jaká tedy byla tvá cesta na Nejvyšší soud?

Jak jsem říkala, na odvolacím soudě mě práce bavila, byl sice vysoký nápad a práce byla vyčerpávající, ale byla jsem zde spokojená, moc jsem toho

nepostrádala. Materiální a technické vybavení odpovídalo tehdejší době a na týmovou práci jsem si zvykla. Na stáž na Nejvyšší soud, tehdy ještě v Praze, jsem šla s tím, že po stáži se vrátím. Setkala jsme se tam s řadou zkušených a vynikajících soudců a snažila jsem se něco z jejich zkušeností a znalostí přiučit. Myslím, že zásadním mezníkem, který mne přivedl k rozhodnutí zůstat na Nejvyšším soudě, byl pocit, že v jednacím síni mne už nic nepřekvapí, a řešení sporů v dovolacím řízení byla pro mne nová výzva.

Zmínila jsi, že na tvé rozhodnutí zůstat na Nejvyšším soudě mělo vliv prostředí tohoto soudu. A co vzory, zejména v počátcích? Jaké jsi měla?

Nějaký konkrétní vzor jsem neměla. Když se nyní zpětně nad tím zamyslím, v začátcích na soudě prvního stupně mne nejvíce ovlivnilo několik právních konzultací s dlouholetým soudcem JUDr. Rubešem. Obdivovala jsem jeho myšlení, jak vyhmátnout důležité skutkové okolnosti a jakými logickými úvahami se dobrat výsledku. Byl to skutečně vynikající soudce.

Za svůj pracovní život jsi nasbírala obrovské zkušenosti. Jak má soudce přistupovat ke své práci?

Důležitá je příprava na jednání, vymezení a zjištění důležitých skutkových okolností, o co jde, příběh. Teprve po jejich právním posouzení si může soudce položit otázku, jak rozhodnout. Právní názor může konzultovat s ostatními soudci a to vždycky hodně pomůže. S každým dalším rozhodnutím tak sbírá zkušenosti, mnohdy nepředatelné. Praxe ho pak dovede k pochopení provázanosti právních norem a předpisů a to trvá dlouho. Průprava na soudě včetně čekatelské praxe naučí soudce nestrannosti a také, co si může dovolit k účastníkům řízení. S každým novým případem se soudce dostává dál a dál. A tato dlouhá průprava pak může soudce přivést na Nejvyšší soud. Základem úspěchu a prospěšnosti soudce je to, že chce být soudcem, že chce toto poslání dělat dobře. Dnes máme mladé soudce vzdělané, zcestovalé a s rozhledem.

Ty jsi pro nás soudce vytvářela přes 20 let judikaturu. Na co jsi při tvorbě judikatury hleděla?

Na Nejvyšším soudě jsem rozhodovala zejména agendu náhrady škody, bezdůvodného obohacení

a závazků vůbec, což jsou klasické instituty. K nim již existovala základní judikatura ve Sbírce rozhodnutí zejména ze 70. a 80. let. Řada tam publikovaných právních názorů a principů se vžila, stále platí a soudci je používají, aniž by znali jejich původ. Judikáty se tvoří z rozhodovací praxe. Při ní by měl soudce vycházet z konstantní judikatury, která dává mantinely, a při aplikaci na odlišnou situaci ji způsobit konkrétnímu případu, tedy rozvinout či zpřesnit dosavadní právní názor, nebo naopak vysvětlit, proč v daném případě platí jiné právní posouzení. Tak se tvoří judikáty. V podstatě žádný judikát nelze použít na všechny skutkové stavy, proto je zásadní seznámit se s celým textem rozhodnutí, porovnat skutkový a právní základ, a nikoliv číst jen právní větu, která může směřovat někam jinam.

V průběhu tvé soudní praxe se ti právo přímo měnilo pod rukama. Jak se ti s novými právními předpisy pracovalo? Jak ses s jejich změnami vypořádala? Ztěžovaly ti neustálé novely pracovní život?

Změny právních předpisů byly a musí být a já jako soudce s tím musím počítat. Změny v občanském právu mi nijak zvlášť nekomplikovaly život. Když zná soudce základy a má určitou zkušenost, dokáže se vyrovnat nejen s obtížnými kauzami, ale i s novými předpisy. Při výkladu nových právních norem jsem se snažila opírat o základní občanskoprávní zásady a o klasické instituty občanského práva hmotného.

Jsi významná autorka, napsala jsi řadu právnických knih, jsi v kolektivu autorů komentářů k občanskému zákoníku, tvé vzory se v praxi stále používají. Jak to začalo?

Začalo to velkou novelou občanského zákoníku v roce 1991, kdy se připravoval nový komentář. Ke psaní mě přivedl můj tehdejší kolega na Nejvyšším soudě JUDr. Milan Holub, který – obvykle s JUDr. Bičovským – byl významným autorem řady právnických publikací. V té době jej požádaly obě tehdejší nakladatelství právnícké literatury o spolupráci na vydání nového komentáře občanského zákoníku, a protože nemohl vyhovět oběma, oslovil mne s touto nabídkou. A tak jsem od roku 1991 do roku 2013 psala do tohoto komentáře partii závazků v obecné části a některé instituty v části zvláštní. Musím říci, že takto široká materie mi zásadně

rozšířila obzory právních znalostí. Postupem doby jsem se zapojila do dalších publikací a přišly i nabídky na vzory smluv a podání, vzory rozhodnutí a úkonů soudů, poznámkové vydání občanského soudního řádu. Všechny tyto tituly jsem v poslední době opustila právě proto, abych měla více volného času, a také je zřejmé, že již není nouze o nové autory. Mou snahou bylo vždycky pomoci právníkům, zejména soudcům, v jejich práci. Sama jsem jako začínající soudce pocítovala nedostatek právnícké literatury zaměřené na praxi, první komentáře k občanskému zákoníku z roku 1964 byly vydány až o 20 let později.

A co Soudcovská unie ČR?

Patřím k zakládajícím členům Unie a pamatuji se, jak Unie vůbec vznikala. Pracovala jsem pro ni více než 10 let. Přechodem Nejvyššího soudu do Brna a s každotýdenním cestováním jsem své aktivity musela utlumit. Jsem ráda, že mohu sledovat, jak Unii vedou naši následovníci.

Jak jsi odpočívala? Náročná práce na soudě, cestování. A velká rodina.

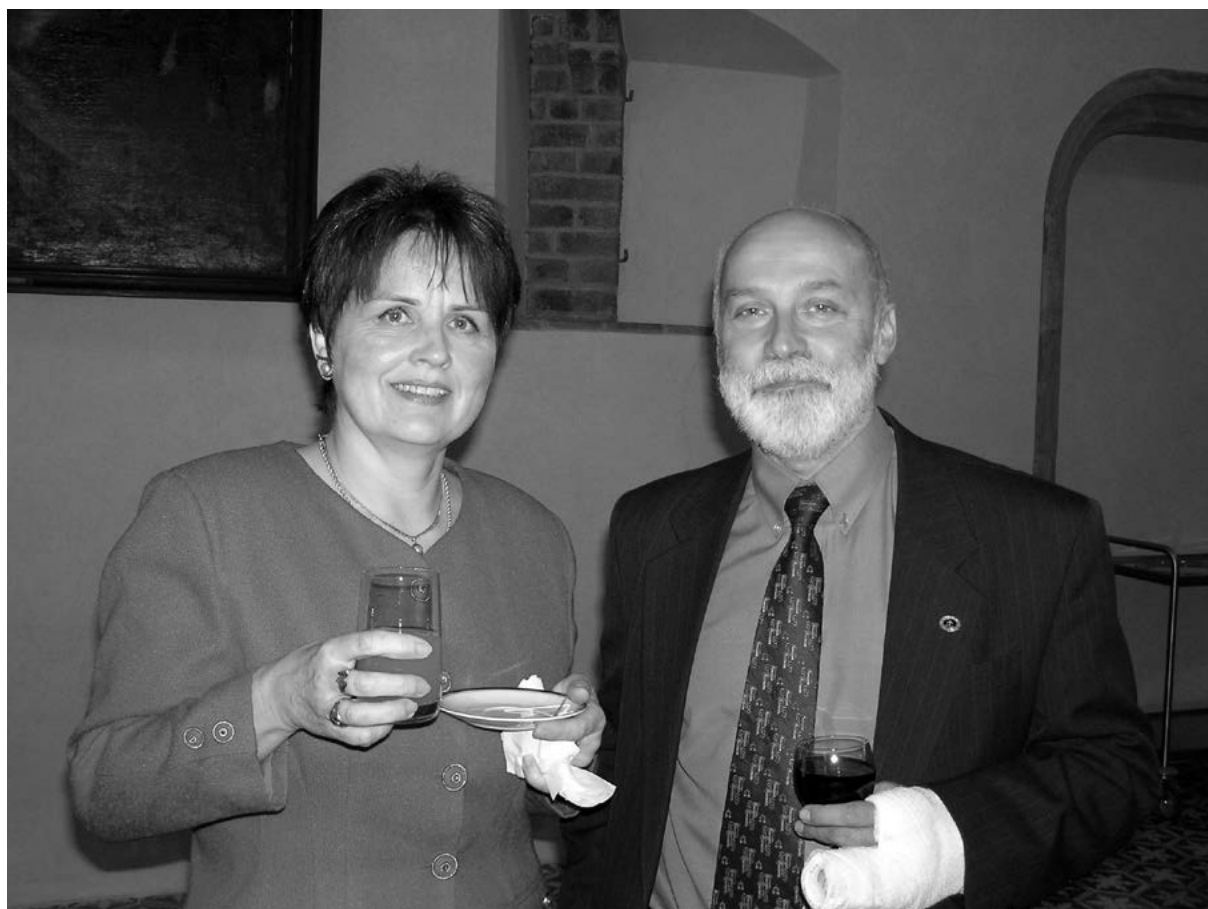
Dnes, když se dívám nazpět, nevím, jak jsem to vše zvládala. Hodně mi pomáhal manžel, když jsem byla přes týden v Brně, mohla jsem se na něj spolehnout. Děti už byly odrostlejší.

Vypadáš výborně, jsi plná energie a optimismu. Co bys poradila kolegům soudcům, aby vypadali stejně dobře, aby je práce nepohltila?

Dělala jsem, co mě bavilo. Možná, že s odstupem doby se mi po řešení zajímavých kauz, rozplétání případů a nalézání právních řešení může začít stýskat.

Ovšem v životě má všechno svůj čas a nyní se budu věnovat hledání jiných aktivit a zábavy.

Rozhovor vedla:
JUDr. Hana Tichá,
soudkyně Nejvyššího soudu

Setkání s JUDr. Janem Vyklickým